

Man gik derefter til:

Forespørgsel til undervisningsministeren af Ingmar Wagner m. fl. („Agter ministeren at foreslå foranstaltninger til forbedringer af de studerendes kår og til sikring af mindrebemidlede mulighed for at søge videregående uddannelse?“)

Ordføreren for forespørgerne (Ingmar Wagner): Vi har rettet denne forespørgsel til undervisningsministeren, fordi vi mener, der ikke alene i den kommunistiske gruppe, men i meget store dele af befolkningen og naturligvis først og fremmest hos de unge, der ønsker at studere, og dem, der nu under store vanskeligheder kæmper med at gennemføre studierne, findes et voksende krav om at få besked om, hvornår regeringen agter at fremsætte lovforslag, der sikrer lige adgang til en videregående uddannelse for alle unge uanset deres økonomiske kår.

Kommunisterne vil på det varmeste hilse et sådant forslag, idet det er vor principielle opfattelse, at der burde være en sådan adgang for alle til at studere. Efter vor mening må det kun være evnerne, der er afgørende for, om man kan gennemføre et studium, og ikke, som det altfor ofte er i dag, forældrenes økonomiske forhold. Demokratiseringen af uddannelsen er ikke alene et spørgsmål, der har den unge generations interesse, men det er afgørende for hele demokratiets udvikling. Vi må også i Danmark nå hen til, at der er adgang for alle unge til at få en videregående uddannelse, altså til at blive ingeniører, videnskabsmænd, få en embedseksamen og dermed have mulighed for at kunne indtage de højere stillinger i administrationen. Nu er dette i høj grad forbeholdt en privilegeret klasse. Det jævne folks sønner og døtre må ind her i så stor udstrækning, som deres antal og evner berettiger dem til. Der kunne være grund til at indskyde, at der måske er brug for en lidt friskere, lidt mere folkelig luft mange steder i administrationen. I øjeblikket er det sådan, at man på grund af de økonomiske forhold holder arbejderklassens og den mindrebemidlede del af befolkningens ungdom ude fra disse muligheder på grund af de ringe uddannelsesbetingelser, hvilket igen betyder, at det i dag kun er et meget lille antal, ja, en for-

svindende ringe procent, af de studerende, der kommer fra arbejder-, husmands- og fiskerhjem.

Ved åbningen af folketinget udtalte statsministeren, at regeringen ville udarbejde et forslag om ungdommens uddannelse. Det betyder forhåbentlig, at man nu nærmer sig den lige dagang til uddannelse. Vi har før hørt lignende røster, og i den sidste tid har en række ledende politikere fra forskellige partier sagt, at de med sympati så på en udvikling af demokratiseringen af uddannelsen. Også dette skulle være et godt tegn.

Debatten om ungdommens uddannelse er ikke af ny dato, men har været fremme i en årrække. Den var særdeles aktuel lige efter landets befrielse i 1945, ja, den lige adgang til uddannelse var et af de mange løfter, der blev givet vort lands ungdom, og som man dengang troede snarest ville være en realitet. I 1945 fremsatte studenterrådet et direkte forslag om statsstøtte til alle studerende. Det vakte megen opmærksomhed, og det gav også udtryk for den tanke, at det kun måtte være de unges evner, der var afgørende for et studiums gennemførelse. Dette forslag blev modtaget med den allerstørste sympati af de bredeste kredse af det danske folk, og som en følge af det røre, forslaget skabte, foretog dagbladet „Politiken“ den 5. juni 1945 et rundspørge til en række kendte personligheder, bl. a. også til den nuværende statsminister og den nuværende udenrigsminister, som dengang begge sad i befrielsesregeringen, henholdsvis som socialminister og finansminister. Jeg beder formanden om tilladelse til at bringe et par citater. Statsministeren sagde dengang:

„Jeg har længe tænkt på, at den studerende ungdom skal hjælpes langt mere, end det i øjeblikket er tilfældet. Studenterrådets forslag vil blive taget op til en nærmere drøftelse af mig, såsnart min tid tillader det“;

og udenrigsministeren sagde følgende:

„En mere ligelig adgang for alle samfundsklasser til den højere uddannelse er i dag absolut påkrævet, og jeg synes, at studenterrådets forslag lyder uhyre sympatisk“.

Det er jo pæne ord, men der blev åbentbart ikke tid nok, i hvert fald ikke for den

[Ingmar Wagner.]

daværende socialminister, til at se på spørgsmålet dengang, men det kommer forhåbentlig nu. Studenterne og den studerende ungdom i det hele taget kan ikke længere klare sig med smukke og sympatiske udtalelser. Ungdomskommissionen har forlængst færdiggjort sit arbejde, og der er kommet ikke mindre end 3 betænkninger om uddannelsesproblemerne, så der er materiale nok at arbejde med. Dette har desværre endnu ikke betydet, at der er sket de meget nødvendige og grundlæggende ændringer, der skulle give alle unge mulighed for at studere. Der har i årene efter befrielsen kun været tale om nogle små lapperier for studenterne, medens der f. eks. for seminaristerne har været tale om direkte og alvorlige forringelser af de i forvejen få midler, der af det offentlige blev stillet til rådighed for dem i form af stipendier. Før valgdagen den 22. september udsendte Danske Studerendes Fællesråd en henvendelse til alle folketingskandidater. Heri gjorde man rede for studenternes kår og viste med tørre tal, at Danmarks studenter i dag er de dårligst stillede i hele Nord-europa, et forhold, som vi ikke kan komme uden om og heller ikke kan være bekendt. Denne henvendelse fra de studerendes fællesråd vakte meget røre, og man kan vel også sige, at den fik sin betydning for selve valgkampens forløb. Den fik til følge, at de studerendes kår blev fremdraget under valgkampagnen. Bogstavelig talt alle partier udtalte på valgmøderne sympati for, at kårene for de studerende blev forbedret. Ikke alene i ord gav man udtryk derfor, også i skrift. Jeg kan henvise til, at næsten alle partier havde demokratiseringen af uddannelsen med i deres valgprogrammer og i specielle tryksager, som henvendte sig til de unge vælgere på 23 og 24 år. På baggrund af valgprogrammerne og udtalelserne under valgkampen skulle der jo ikke være den mindste tvivl om, at nu er de politiske muligheder tilstede for at gennemføre en virkelig demokratisering af uddannelsen. Jeg

siger dette, fordi jeg da går ud fra, at partierne vil holde deres valgløfter.

For os kommunister er spørgsmålet om den lige adgang til en videregående uddannelse for alle unge en hjertesag: Vi vil også slå fast, at demokratiseringen af uddannelsen efter vor mening ikke alene bør omfatte studenterne ved universiteterne og de højere læreanstalter; men alle unge, der har evner, og som ønsker en uddannelse, må have betingelser for at gennemføre en sådan. Jeg tænker på de unge, der læser ved seminarier, handelshøjskoler, maler- og billedhuggeruddannelsen på kunstakademiet, teknikum, maskinistuddannelsen og en lang række andre. Regering og folketing må sikre Danmarks unge ordentlige udviklingsmuligheder. Uddannelsesspørgsmålet er ustandselig blevet udskudt, enten ved at man har villet tie det ihjel, eller ved at man i perioder, hvor det var særlig aktuelt, med allehånde forklaringer har fortalt de unge, at det nu ikke kunne lade sig gøre. Den mest almindelige undskyldning har været den, at samfundet ikke har råd til at ofre de beløb, som det koster at indføre demokrati i uddannelsen.

Kommunisterne kan ikke stille sig tilfreds med disse mange forklaringer, især ikke når vi er vidende om, at man i dag uden at mukke ofrer en kvart million eller måske endnu mere for at uddanne blot en enkelt jetflyver. Det vil sige, at det beskedne forslag, som er fremlagt af ungdomskommissionen, og som understøttes af studenterne, selvom disse kunne ønske, det var bedre, er blevet afvist indtil nu, på trods af at det kun koster det, der i øjeblikket gives ud til uddannelse af ca. 35 jetflyvere. Når der er råd til at ofre fantasibeløb på at uddanne unge til flyvere eller til andre opgaver indenfor hær, flåde og luftvåben, så må almindelig anstændighed også kræve, at staten ser det som sin pligt at ofre det, der er påtrængende nødvendigt for at uddanne landets evnefulde unge. Disse unge, som kommer fra landets mange småkårs-hjem, må virkelig have mulighed for at

[Ingmar Wagner.]

uddanne sig i den retning, deres evner tillader det, så de kan blive dygtige samfundsborgere.

Undervisningsministeren (Bomholt): Den stillede forespørgsel kan jeg besvare bekræftende. Som det straks efter regeringsdannelsen er meddelt offentligheden, arbejder fiskeriminister Chr. Christiansen og jeg med hele det problemkompleks, som ungdomskommissionens betænkning omfatter, for at give de forslag, der her er samlet, en praktisk parlamentarisk mulighed for at blive ført ud i livet og eventuelt føje nye forslag til. Det er noget, som man fra kommunistisk side naturligvis har lagt mærke til, og derfor har man stillet denne forespørgsel. Jeg må jo komplimentere den ærede kommunistiske forespørger, fordi han i den del af talen, der havde sammenhæng med forespørgslen, så smukt refererede visse synspunkter fra værket „Mennesket i Centrum“; det er altid rart at møde et menneske, der er i stand til at lære noget. Det ærede medlems parti har jo ikke kunnet præstere noget praktisk resultat på disse områder, men det at vise interesse for sagen er jo en god begyndelse; jeg håber, det ærede medlem kan bidrage til, at interessen fastholdes indenfor det kommunistiske parti, så at samme interesse efterhånden overføres fra verbalt til reelt område.

I de undersøgelser, regeringen foretager med udgangspunkt i ungdomskommissionens betænkninger, og som tager sigte på en forbedring af ungdommens vilkår i vort samfund, indgår som sagt spørgsmålet om en demokratisering af adgangen til den videregående uddannelse som et meget betydningsfuldt led, og det er regeringens hensigt at stille imod en ordning, der udelukker, at en evnerig ung mand af økonomiske grunde må opgive at søge videre uddannelse.

Hvad angår formuleringen af den stillede forespørgsel, vil jeg henlede opmærksomheden på, at spørgsmålet om foranstaltninger til sikring af mindrebemidlede mulighed for at søge videregående uddannelse, som i forespørgslen er nævnt sidst, er af langt større principiel rækkevidde og langt vanskeligere at løse end spørgsmålet om en forbedring af kårene for de unge, der når

så langt som til studierne. Man kommer næppe uden om at tage stilling til spørgsmålet om en udvidet og effektiv stipendieordning for gymnasiet, der er det første led i den højere uddannelse og — som forholdene er nu — den første hindring for ubemidlede unges adgang til en akademisk uddannelse.

Jeg vil imidlertid gerne begynde med spørgsmålet om forbedring af de studerendes kår, og jeg finder det naturligt at give en kort redegørelse for, hvorledes den uddannelsesfond, der oprettedes ved lov af 7. juni 1952, har virket.

Fonden, hvortil folkettinget tog et værdifuldt initiativ, må betragtes som en værdifuld nyskabelse, idet den principielt yder støtte til alle uddannelsesområder. Den betegner det første skridt i bestræbelserne for at opnå en lige adgang til alle videregående uddannelsesretninger samt en ligestilling i denne henseende af de forskellige uddannelsesområder. Forudsætningerne for de forskellige uddannelser er imidlertid så vidt forskellige, at det ingenlunde er nogen nem opgave, denne fond står overfor og har stået overfor. Den bemyndigelse, loven giver fondens bestyrelse til at fastsætte sådanne på almene hensyn hvilende begrænsninger, som skønnes nødvendige, for at midlerne kan blive en tilstrækkelig virkningsfuld hjælp til de i særlig grad trængende unge indenfor hvert område, må betragtes som en ganske nødvendig forudsætning for fondens virksomhed, idet det ville være umuligt på forhånd at fastsætte faste regler for, med hvilke beløb hvert enkelt uddannelsesområde skal tilgodeses af fonden. Ganske særlig gælder dette, når den årlige sum, der skal uddeles, er så relativt beskeden som den nuværende: 1,5 mill. kr. I denne forbindelse vil jeg gøre opmærksom på den — i alt fald i denne henseende — sørgelige kendsgerning, at tipstjenestens overskud har været støt dalende i de sidste år, og at det derfor kan forudses, at fonden, der tilgodeses af den sidste rest af dette overskud, med opretholdelse af den nuværende uddeling på 1,5 mill. kr. årlig i løbet af 6—7 år vil være opbrugt.

Spørgsmålet om fremtidig støtte til de studerende rejser sig allerede af den grund, og det vil være naturligt at undersøge, om ikke en sådan uddannelsesfond som den, der

[Undervisningsministeren.]

her er oprettet, vil være et godt instrument for en administration af den yderligere udvidede støtte, den studerende ungdom har et naturligt krav på.

Den første uddeling af fondens midler fandt sted i begyndelsen af dette år, og de begrænsninger, fonden har fundet det nødvendigt at pålægge sig, kan kort sammenfattes derhen, at for det første enhver aftenundervisning, for det andet dagundervisning under $\frac{1}{2}$ år samt for det tredje uddannelsesområder, der i forvejen har en understøttelsesordning, der svarer til eller er bedre end den, der gennemsnitligt opnås af de uddannelsesområder, som nu får støtte fra uddannelsesfonden, er udelukkede fra støtte. Med hensyn til den tredje udelukkelsesgrund vil jeg gerne straks sige, at der kun er tillagt allerede eksisterende understøttelsesmidler vægt i et vist begrænset omfang, idet der — hvis disse midler medtoges fuldt ud — ville blive lagt en uheldig dæmper på privat offervillighed overfor enkelte studieområder, der jo i så fald ville få tilsvarende mindre fra fonden.

Nu kan man diskutere, hvorvidt det er ønskeligt at udelukke enhver aftenundervisning og enhver dagundervisning under $\frac{1}{2}$ år — for den sidste undervisnings vedkommende kunne jeg godt tænke mig tilfælde, hvor en støtte ville være rimelig — men disse begrænsninger må med fondens nuværende midler anses for ganske naturlige, og de er iøvrigt også foreslået af ungdomskommissionen i betænkningen om de studerendes adgang til den videregående faglige uddannelse.

10 pct. eller 150 000 kr. er blevet overført til den i forvejen eksisterende studiefond for at forøge denne fonds lånemuligheder med henblik på de af uddannelsesfonden støttede områder. De resterende 1 350 000 kr. er fordelt på ca. 19 000 elever; det vil sige, at der i gennemsnit af fonden er ydet ca. 70 kr. pr. elev indenfor de understøttede områder, og herved er det samlede understøttelsesbeløb pr. elev fra fonden og fra anden side bragt op til ca. 200 kr. Den nærmere fordeling blandt eleverne foretages i stipendieudvalgene ved de enkelte undervisningsanstalter.

Selvom fondens uddeling har været en værdifuld håndsrækning, må det stå klart

for enhver, at de af fonden støttede områder stadig får for lidt, og der er jo unægtelig et hop fra den nu givne understøttelse til de tal, ungdomskommissionen opererer med. Indenfor den videregående, såvel faglige som akademiske, uddannelse foreslår ungdomskommissionen et gennemsnitligt beløb på 2 700 kr. pr. trængende, og studieegnet elev, som anslås til ca. halvdelen af de elever, der gennemfører studierne — d. v. s. et gennemsnitsbeløb på 1 350 kr. pr. elev. Vi vil nu i regeringen overveje, hvor langt det er nødvendigt og rimeligt at gå.

Når jeg har opholdt mig noget ved uddannelsesfonden, er det, som allerede nævnt, fordi jeg finder, at det af mange grunde vil være rigtigt at lade en øget støtte til unges uddannelse fordele gennem et centralt organ. Dels vil man derved kunne yde et bidrag til ligestilling i denne henseende af alle uddannelsesområder, dels vil man, når der ikke gives for faste regler om, med hvilket beløb hvert uddannelsesområde skal tilgodeses, kunne tage hensyn til de skiftende forhold indenfor de enkelte uddannelser, herunder f. eks. til det omfang, hvori de studerende har beskæftigelse ved siden af deres studier. Der bør vel tilstræbes, at universitetsstudier kan gennemføres af ubemidlede uden forsinkende ekstraarbejde, men man kan heller ikke se bort fra den mulighed, det frie studium giver de studerende for at klare sig ved hjælp af bierhverv, en mulighed, der under efterkrigsårenes gunstige beskæftigelsesforhold har været anvendt i så vid udstrækning, at det indenfor visse fakulteter har været vanskeligt at finde afsætning for de eksisterende legatmidler, idet eleverne ikke opfyldte transaktionsbetingelserne. En forandring af denne situation vil imidlertid indtræffe, når den store tilvækst af unge kommer i studieårene omkring 1960, og det vil derfor være gunstigt at have et tilstrækkelig smidigt organ, der kan tage hensyn også til sådanne skiftende forhold.

Hertil kommer så en lang række andre spørgsmål, som det i dag er for tidligt at tale om, men hvis løsning under alle omstændigheder fremskyndes.

Ordføreren for forespørgerne (Ingmar Wagner): Jeg takker undervisningsministe-

[Ingmar Wagner.]

ren for hans svar, og jeg kan ganske bestemt love, at kommunisterne vil bevare deres store interesse for uddannelsesproblemet. Der er ingen grund til at være nervøs for, at vi ikke stadig vil holde den levende; vi vil absolut fortsat betragte dette spørgsmål som et af de vigtigste.

Jeg takker også for svaret om, at man påtænker at gøre noget, selvom jeg ikke på alle felter er tilfreds med de ting, som lægges frem på nuværende tidspunkt. Det er også på høje tid, at der sker noget alvorligt for at forbedre de unges studief forhold, at der sker noget til sikring af, at den mindre-bemidlede del af ungdommen kan gennemføre sit studium. Jeg vil til understregning af disse synspunkter komme med nogle yderligere oplysninger, der klart og tydeligt viser, at den studerende ungdoms muligheder er blevet alvorligt forværret i de seneste år. Den hjælp, de har kunnet få gennem Dansk Studiefond, har jo langtfra kunnet ændre tilstandene hen til, hvad man kunne ønske.

Som følge af de ringe økonomiske kår viser det sig, at der i de senere år har været en stærkt nedadgående tendens med hensyn til antallet af studerende ved Københavns universitet. Jeg skal nævne nogle enkelte tal.

I 1947 var der 6 627 immatrikulerede studenter ved Københavns universitet, i 1948: 6 576, i 1949: 6 326, i 1950: 6 096, i 1951: 5 338, i 1952: 5 072, og bundrekorden er i 1953 nået med 4 906, altså en stadig og stærkt faldende skala, der viser, at der i år er godt og vel 1 700 færre tilmeldte alene ved Københavns universitet end i 1947. Ganske vist er jeg vidende om, at der på grund af oprettelsen af nye fakulteter i Aarhus er en mindre fremgang der, men en fremgang, som dog langtfra dækker den tilbagegang, tallene for København viser. Tallene viser jo også, at nedgangen har været særlig kraftig, efter at Danmark er blevet tilsluttet Atlantpagten, og der kan vel ikke være nogen tvivl om, at det skyldes de stærkt forringede økonomiske kår, befolkningen har oplevet i forbindelse med krigspolitikken. Det er de høje skatter, man har pålignet befolkningen at betale til oprustningen, der har bevirket, at det er blevet sværere for de unge fra småkårshjem at

gennemføre et studium. Den udvikling, der er foregået i Danmark i de seneste år, må uundgåeligt ramme de mindre-bemidlede hjem hårdest. Den dårligere økonomi har ganske sikkert betydet, at den i forvejen meget lille del af de studerende, der kom fra f. eks. arbejderhjem, efterhånden er ved at blive helt bortelimineret. Jeg har desværre ikke nogen statistik med, men der tales jo åbent om dette blandt den studerende ungdom — måske har undervisningsministeren oplysninger herom.

Uddannelse, kulturelle fremskridt, hjælp og understøttelse til kunst og videnskab er ikke i højsædet i dagens Danmark. Ja, man må korse sig, når man hører fra studenterne, at deres kår er blevet betydeligt forringet gennem de sidste 2—3 generationer, og at der procentvis er færre legater til rådighed for de mindre-bemidlede studenter i dag end i slutningen af sidste århundrede.

Der er mange forhold, der i dag gør det næsten umuligt for arbejderklassens unge at studere. Ifølge ungdomskommissionens beregninger skal en studerende bruge godt og vel 4 000 kr. årligt for at kunne klare sig nogenlunde. Det er efter min mening et meget beskedent budget, og man skal vist være noget i retning af sultekunstner for at kunne leve af det og betale de mange udgifter, der er forbundet med et studium. Men skal den studerende have blot tålelige studievilkår, må der altså fremskaffes mindst dette beløb. Jeg tror, det står ganske klart, at en arbejderfamilie af sit budget umuligt kan stille et sådant beløb til rådighed for en søn eller datter, der ønsker at studere.

Ca. 60 pct. af vort lands studenter har en eller anden form for lønnet erhverv ved siden af deres studier, d. v. s. at andre samfundsklasser heller ikke kan give deres unge den fornødne støtte. Mange må i dag arbejde op til 8 timer om dagen, og ikke alle er så heldige, at de kan få et ministerielt job, men de studerende må tage alle mulige mærkelige beskæftigelser, som overhovedet ingen forbindelse har med deres studium. Man vil i de kommende dage se studenter sælge juletræer eller optræde som nisse-mænd. Jeg mener ikke, at der er noget nedværdigende i disse beskæftigelser, men det virker i hvert fald ikke fremmende på deres studier. Andre må have natarbejde, morgenpladser eller lignende. Altså, alt i alt byder man den

[Ingmar Wagner.]

studerende ungdom sådanne betingelser, at gennemførelsen af et studium i dag er ganske unødvendigt hård.

Der eksisterer vel næppe et land i Europa, der byder sine studenter så elendige kår. Det er sikkert verdensrekord, at 60 pct. af alle studenter må have erhvervsarbejde sideløbende med deres studier.

Nu har undervisningsministeren talt om de legater, der findes mulighed for at søge. Ifølge det materiale, jeg har kunnet få fra studenterne, viser det sig, at der i øjeblikket er en offentlig legatmasse på ca. 1 600 000 kr. årlig. Dette beløb dækker 2,7 pct. af studenternes samlede studieudgifter, så det er hverken til at leve eller dø af, og det skal herudover bemærkes, at i dette beløb er medregnet samtlige offentlige legater, bl. a. middagslegater, værdien af fripladser på kollegier samt de ca. 750 000 kr., der findes i Ungdommens Uddannelsesfond. Tager man de 800 000 kr. med, som eksisterer i private legater, kommer man til, at der ialt er legater til rådighed, som dækker ca. 4 pct. af studenternes udgifter.

Et andet forhold, der besværliggør et studiums gennemførelse, er, at der kun findes ca. 1 000 kollegiepladser, d. v. s. at der her kun — altså stadig ifølge studenternes materiale — er plads til 7 pct. af studenterne. Nogle er naturligvis så heldige, at de kan bo hjemme hos deres forældre, men der er en meget stor part, der må leje værelser til formidable priser, og 100 kr. er ikke nogen ualmindelig pris i København for et almindeligt møbleret værelse.

Alt dette viser tydeligt, at der må en virkelig stipendieordning til, så man ikke alene skaber bedre forhold for dem, der studerer i øjeblikket, men også, som jeg har været inde på tidligere, giver andre evnerige unge mulighed for at påbegynde et studium ved at skabe de økonomiske forudsætninger herfor.

En sådan stipendieordning, hvorved man fremmer en demokratisering af uddannelsen, må naturligvis ikke alene omfatte universiteterne og de højere læreanstalter, men må, som også undervisningsministeren var inde på, tage sin begyndelse allerede i gymnasiet. Allerede herfra sker der det, at de mindrebedemlede hjems unge falder fra. Forældrene har ikke råd til at ofre den beko-

stelige uddannelse, især ikke når de er vidende om, at de økonomiske krav til studiets gennemførelse vokser med årene. Det viser sig også ganske tydeligt, at langt det overvejende flertal af gymnasiets elever rekrutteres fra den bedre stillede del af befolkningen.

Skal der ske en nødvendig ændring her, så findes der et ganske godt udgangspunkt herfor i det lovforslag, der er udarbejdet i ungdomskommissionens betænkning om gymnasier, selvom de satser for hjælpen — som i andre af kommissionens forslag om studiehjælp — efter vor mening er sat lovlig lavt. Alle studerende, der har brug for det, må have mulighed for statsstøtte, som de kan leve og studere for.

Jeg kan også nævne, at den ordning, der i øjeblikket findes for seminaristerne, er ganske utilstrækkelig. De er på sin vis dårligere stillet end studenterne, idet de har en undervisningspligt på 32 timer om ugen, og dertil kommer forberedelserne til hver eneste skoledag. Trods disse anstrengende studieforhold er det meget almindeligt, at seminarister har 8 timers fast nattearbejde for overhovedet at kunne eksistere.

De betingelser, hvorunder seminaristerne nu kan søge statstilskud, er ingenlunde til at råbe hurra for. I bedste fald kan en elev opnå 4.000 kr. i statsstøtte, vel at mærke i løbet af 4 år, et beløb, der er langt under eksistensminimum.

Det værste i forbindelse med seminaristernes statsstøtte er vel næsten, at undervisningsministeriet i 1951 nedskar denne for eleverne ved folkeskoleseminarierne fra 350 kr. til 315 kr. pr. elev. Altså midt i dyrtiden sker en sådan forringelse med begrundelsen „de af den økonomiske situation nødvendiggjorte spareforanstaltninger“. Det har vi jo hørt så tit. Det er stærkt i en tid, hvor millionerne ruller til oprustning, kasernebyggeri, at der ikke kan blive råd til at give 350 kr. til de unge, som har en så vigtig samfundsopgave som at opdrage vort lands børn.

Jeg synes derfor, at det må være den første opgave for undervisningsministeren at give seminaristerne i hvert fald de 35 kr. tilbage og derudover naturligvis give dem en virkelig stipendieordning. Det kan absolut ikke blive ved at gå, som det går. De private legater, der sideløbende med

[Ingmar Wagner.]

statsstøtten er til rådighed for seminarie-eleverne, er latterligt små; 100 kr. er det almindelige, og det kommer man ikke langt med i dag. En forbedring af seminaristernes forhold vil utvivlsomt også betyde, at man hurtigere vil komme over den nuværende uheldige lærermangel, noget, som alle må være interesseret i.

Jeg kunne her trække den ene uddannelse frem efter den anden, og for alle formerne viser det sig, at deres studiebetin- gelser er dårlige — for ikke at sige noget, der er endnu værre.

I tirsdags oplevede folketinget, at de unge fra kunstakademiet gik i protestde- monstration hertil sammen med de udøven- de kunstnere. Jeg er godt klar over, at der er kredse, der hænger fast i den gamle for- dom, at det er særlig udviklende for et kunstnerisk talent at leve på et tagkam- mer og helst i nød og elendighed, men på trods af sådanne reaktionære synspunkter, som måske også har fortalere her i folke- tinget, håber kommunisterne på, at også de unge kunstneres kår forbedres.

Den kommunistiske gruppe henstiller der- for til undervisningsministeren, at han ikke alene søger en videreudviklet stipendieord- ning, men at der bliver udarbejdet en vir- kelig gennemgribende ordning til forbed- ring af hele den studerende ungdoms kår, sådan at forholdene forbedres for de nu- værende studerende og der samtidig gives betingelser for, at mindrebemidlede unge får mulighed for at søge en videregående uddannelse. Der er, som jeg før sagde, et righoldigt materiale fra ungdomskommis- sionen at bygge på, og det haster efter vor mening at få det realiseret.

Ministeren har selv været inde på pro- blemet om de såkaldte store årgange, der nu kan ventes i de kommende år, hvor de 15-åriges antal i løbet af få år vil vokse fra de nuværende 62 000 til i begyndelsen af 60erne op til 90 000, en stigning på 50 pct. Det er klart, at med dem vil kravet om uddannelse vokse ganske betydeligt. Derfor må vi have nedgangslinien i de stu- derendes antal standset. Arbejderklassens, småkårshjemmenes, dygtige unge skal også have betingelser for at sikre sig en uddan- nelse, og det kan kun ske ved en virkelig demokratisering af denne.

Andre lande har kunnet løse ungdommens uddannelsesproblem på virkelig demokratisk vis. Det gælder i særdeleshed de folkedemo- kratiske lande og Sovjetunionen. Der kender man ikke til den misère, at studenterantallet falder på grund af dårlige økonomiske kår. I Sovjetunionen findes der i dag over 900 højere læreanstalter og universiteter. Ved se- mestrets begyndelse her den 1. september 1953 påbegyndte 1 527 000 unge deres studier ved Sovjetunionens læreanstalter. Det er dobbelt så mange som i 1940 eller 12 gange flere end i det czaristiske Rusland i 1914. Alene i løbet af de sidste 3 år er antallet af sovjetstuderter steget med mere end 300 000. Disse tal viser, at der i Sovjet- unionen er gode kår for ungdommen, og derfor strømmer de unge til universiteterne for at dygtiggøre sig. Sovjetstuderter kender ikke til at hulte sig gennem tilværelsen, men modtager stipendier af en sådan stør- relse fra statens side, at de kan leve et ordentligt liv, og disse stipendier falder i hele studietiden, indbefattet sommer- og vinterferierne. De sovjetiske studenter ny- der, som alle andre arbejdende i Sovjetuni- onen, godt af gratis lægehjælp. De kender ikke til at arbejde i deres ferier, men til- bringer den i feriehjem, sommerlejre o. lign. udover hele Sovjetunionens vidstrakte om- råde. Omkostningerne ved deres ferie bevilges af de højere læreanstalter eller af fagfore- ningerne.

Her har Danmark virkelig et forbillede at lære af, Sovjetungdommen har fået gen- nemført de tilstande, som ungdommen i Danmark har kæmpet for i årtier. Socialis- men har virkeliggjort demokrati i uddannel- sen, og når jeg nu fik skyld for at citere bogen „Mennesket i Centrum“, som er ud- sendt af socialdemokratiets forlag Fremad — det gjorde jeg altså ikke — føler jeg trang til alligevel at gøre det, da den nu er blevet nævnt af undervisningsministeren. Ministeren har selv skrevet en række artik- ler; hvoraf den ene kaldes „Kulturelt de- demokrati“, hvori der henvises til en pro- gramerklæring fra den socialistiske interna- tionale. Jeg beder om formandens tilladelse til at citere; det hedder heri bl. a.:

„Socialismen kæmper for at frigøre men- nesket fra den frygt og ængstelse, som er uadskilleligt forbundet med alle former for politisk og økonomisk utryghed. Denne fri-

[Ingmar Wagner.]

gørelse vil åbne vejen for den åndelige udvikling af mennesker, der er sig deres ansvar bevidst, og for den kulturelle udvikling af personligheder.

Socialismen er en magtfuld faktor til fremme af den kulturelle udvikling.

Socialismen vil give menneskene alle hjælpemidler til højnelse af den kulturelle standard og til fremme af den menneskelige ånds skabertrang. Kunstens og videnskabens skatte må gøres tilgængelige for alle mennesker.“

Det hedder videre i undervisningsministerens artikel:

„Set i lyset af denne principudtalelse har dansk arbejderbevægelse fulgt en klar og lige linie.“

Jeg kunne ønske, at det var sådan. Den linie, der her omtales, er den, som er gennemført i den socialistiske del af verden, i Sovjetunionen, men det ville glæde den kommunistiske gruppe meget, om undervisningsministeren ville gøre sin indflydelse gældende, så at disse velklingende ord, som han åbenbart fastholder, også blev til virkelighed i vort land, så at der sker en virkelig demokratisering af uddannelsen, der giver alle mulighed for at få denne.

Hermed sluttede forhandlingen.

Formanden: Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Udvalget angående forslag til lov om forlængelse af midlertidige ændringer i forbrugsafgiftslove, forslag til lov om forskellige forbrugsafgifter og forslag til lov om omsætningsafgift af forskellige varer har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Medlemmer af folketinget Erik Eriksen, Thisted Knudsen, From, Ole Bjørn Kraft, Ninn-Hansen, Adolph Sørensen og Stæhr Johansen har meddelt mig, at de ønsker mundtligt her i tinget at fremsætte:

Forslag til lov om ændring i lov om motor køretøjer.

Udvalget angående forslag til lov om arbejderbeskyttelse har afgivet betænkning over det til udvalget henviste forslag til lov om ændring af fabrikløven. Eksemplarer vil blive omdelt.

I skrivelse af dags dato anmoder ministeren for handel, industri og søfart om, at det i § 10 i lov nr. 135 af 29. marts 1950 om en sukkerordning nævnte udvalg snarest må blive nedsat.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 8. december kl. 14 med følgende dagsorden:

1) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om kommunale valg.

2) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov nr. 171 af 31. marts 1953 om valg til folketinget [af Steen m. fl.].

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets øvrige møder i den følgende uge.

Mødet hævet kl. 15⁵⁰.

35. møde.

Tirsdag den 8. december kl. 14.

Formanden: Medlemmer af folketinget Erik Eriksen, Jørgen Gram, Thorkil Kristensen, Harald Nielsen, Ole Bjørn Kraft, Aksel Møller, Reedtz-Thott og Poul Sørensen har meddelt mig, at de ønsker her i tinget at stille følgende forespørgsel til undervisningsministeren:

Hvilke oplysninger kan undervisningsministeren give tinget vedrørende fjernsynets udvikling i den nærmeste fremtid?

Folketingsmand Per Hækkerup har meddelt mig, at han ønsker til undervisningsministeren at stille følgende spørgsmål:

Kan undervisningsministeren oplyse, hvad der er foretaget for at sikre den ved landstingets udvalgsbetænkning af 21. maj 1952 lovede repræsentation for ung-